

Актуальні проблеми європейської історії та міжнародних відносин

УДК 94(560:569.1)

Андрій Бойко,
магістр,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

СИРІЙСЬКИЙ ФАКТОР У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ ТУРЕЧЧИНИ (2003-2014 рр.)

Анотація. У статті проаналізовано двосторонні відносини між Турецькою Республікою та Сирійською Арабською Республікою за часів правління урядів Р. Ердогана. Розглянуто причини та передумови виникнення суперечностей між обома країнами, їх перебіг, спроби вирішення та їх наслідки для Туреччини. Досліджено причини зміни зовнішньої політики Турецької Республіки на сирійському напрямку.

Ключові слова: Реджеп Ердоган, Ахмет Давутоглу, Туреччина, Сирія, «арабська весна».

Турецько-сирійські відносини є однією з найскладніших тем зовнішньої та внутрішньої політики обох держав [1, с. 118]. Істотне збільшення напруження в регіоні Близького Сходу, загострення кризи навколо біженців, тривала громадянська війна у Сирії, збільшення зовнішньополітичної активності Туреччини та проблема тероризму в наш час помітно збільшили інтерес у тому числі й до двосторонніх відносин між офіційною Анкарою та Дамаском.

У межах цього дослідження неможливо розглянути повну історію взаємовідносин двох країн. Хронологічні межі роботи охоплюють період між 2003 та 2014 рр., тобто час правління урядів Реджепа Ердогана. Розуміння змін поглядів турецької дипломатії щодо Сирії є вкрай важливим, адже

приклад двосторонніх відносин допоможе зрозуміти основні принципи зовнішньої політики Анкари протягом зазначеного часу.

Історія відносин Туреччини та Сирії ніколи не була простою, зрештою це твердження є слушним для усіх країн, які мають кордон із сучасною Турецькою Республікою. Більшість держав, які раніше входили до складу Османської імперії дуже обережно ставились до можливості збільшення впливу та значення Туреччини у регіоні саме з огляду на її османське минуле.

В Анкарі, навпаки, тривалий час більшість арабських країн розглядались як колоніальні території, які отримали та захистили власну незалежність виключно завдяки втручання третіх держав [2, с. 24]. З іншої точки зору, весь час існування республіки у Туреччині її правлячі кола ставились до сусідніх мусульманських країн із великою підозрою через власні прозахідні погляди [3, с. 3] та намагання модернізувати країну за західним зразком. А це означало проведення секулярних реформ, проти яких і виступала частина правлячих режимів країн Близького Сходу та їх суспільства.

Сучасні відносини між двома країнами також тривалий час були складні. На це існувало декілька причин, основними серед яких були територіальні суперечності між Анкарою та Дамаском, передусім конфлікт навколо турецької провінції Хатай (Іскендерун), який бере свої витoki ще у XVI ст. [4]. За рішенням конференції у Сан-Ремо (1920 р.) цю територію було включено до складу Сирії, яка була підмандатною територією Франції. Проте вже у 1939 р. Франція передала провінцію до складу Туреччини з метою нейтралізації позиції Анкари у Другій світовій війні [2, с. 25]. Важливість цієї території пояснюється її стратегічним становищем, адже вона має безпосередній вихід до Середземного моря. До того ж, саме через територію провінції Хатай проходять важливі торговельні шляхи у регіоні.

Важливою складовою частиною суперечностей між двома країнами є й статус річок Тигр та Євфрат, адже їх витoki знаходяться на території

Туреччини й протікають територією Сирії. Обидві річки мають стратегічне значення для офіційного Дамаску, адже від них залежить забезпечення країни прісною водою. Неодноразово навколо цих водних артерій спалахували суперечності, спричинені намаганнями турецької сторони обмежити постачання прісної води до Сирії.

Конфлікти навколо приналежності спірної території та правами щодо використання річок тривалий час були одними з головних перешкод у встановленні добросусідських відносин між обома країнами.

Зменшення напруженості у відносинах між обома державами почало відбуватися в період після 1997-98 рр. [4, с. 40]. Поступове поліпшення відносин між країнами набуло імпульсу після того, як тодішній президент Туреччини Ахмет Сезер відвідав похорон президента Сирії Хафеза Асада у 2000 р.

Помітного розвитку відносини між двома країнами набули після приходу до влади урядів Р. Ердогана та Башара Асада. Поліпшення відносин між країнами було зумовлене більш прагматичними підходами нових політичних лідерів держав.

Позиції обох країн також значно зблизились після того, як Туреччина не дозволила використати власну територію американським військовим під час інтервенції в Ірак у 2003 р. [5, с. 70]. У 2004 р. Б. Асад відвідав Туреччину. Візит у відповідь Р. Ердогана лише підтримав налагодження відносин між двома країнами, найвищою точкою якого стало підписання угод про торговельні відносини, скасування візового режиму та утворення у 2009 р. стратегічної ради із співробітництва [5, с. 71]. Саме завдяки діяльності цієї установи між обома країнами була підписана низка додаткових угод у політичній, соціально-економічній, військовій та торгівельній сферах [6].

Таке потепління у відносинах між обома сторонами було обумовлене низкою причин. До них належать, наприклад, реалістичне ставлення турецької влади щодо того, що без тісної співпраці із Сирією було вкрай

важко вирішити існуючі на той момент політичні проблеми регіону Близького Сходу. В Анкарі також чудово розуміли, що налагодивши співпрацю із Дамаском вдасться значно підвищити власний рейтинг у відносинах з іншими арабськими країнами. Для обох держав достатньо жорстко стояла проблема потенційного утворення курдської держави. Адже і в Сирії і в Туреччині мешкала значна кількість курдського населення. Сприяло збільшенню сепаратистських настроїв серед курдського населення й отримання курдами широкої автономії у складі Іраку. Безумовно, обидва уряди виступали проти такого розвитку подій.

Як уже було зазначено вище, Анкара розглядала співпрацю з Дамаском як можливість повернути втрачений вплив на інші арабські країни [7]. В цьому контексті турецькі дипломати тривалий час намагались виконувати роль посередників між сирійською та ізраїльською сторонами у вирішенні їх тривалого конфлікту. Сирія і Туреччина також усвідомлювали необхідність заповнення політичного вакууму, який утворився в регіоні після падіння режиму Саддама Хусейна в Іраку [8], який відкривав можливості для загострення курдського питання, виникненню радикальних терористичних угруповань тощо.

Керівництво Сирії також чудово розуміло необхідність зближення з турецькими партнерами, адже на початок 2000-х рр. було цілком зрозуміло те, що Дамаск через низку об'єктивних та суб'єктивних причин не зможе бути серйозним конкурентом для зовнішньополітичних амбіцій Анкари.

Події «арабської весни» поставили фундаментальне питання про те, чи не стала ця криза початком занепаду національних держав у регіоні [9]? Безумовно таке питання набуло своєї актуальності з огляду і на події у Сирії. З іншого боку кризові явища, викликані «арабською весною» надали Туреччині можливість значно активніше проводити власну політику в регіоні. Проте в той самий час існувала ціла низка проблем, які суттєво обмежували простір для маневру турецьких дипломатів та політиків. Адже на відміну від більшості арабських країн, Туреччина має іншу мову, імперське

минуле, є членом НАТО та неоднозначний імідж союзника США у регіоні [10, с. 112]. До цього слід додати ще й порівняно розвинуті відносини із Ізраїлем, які ще більш негативно впливають на імідж Туреччини у мусульманських країнах. Розгляд відносин між Анкарою та Дамаском у контексті громадянської війни, яка розпочалася в Сирії у 2011 р. також є важливим з точки зору реакції турецького політикуму на військовий конфлікт, який відбувався у прикордонній для Туреччини країні. Потенційно це була важлива нагода продемонструвати статус й можливості регіонального лідера, який зміг би без сторонньої допомоги з боку третіх країн зупинити війну та вирішити складний регіональний конфлікт.

Дослідники вважають, що подолання істотних розбіжностей між урядами обох держав стало одним з найбільших досягнень концепції А. Давутоглу «нуль проблем із сусідами» [2, с. 147]. Саме через турецькі політичні та економічні інтереси, офіційна Анкара порівняно тривалий час не виступала із прямим засудженням дій режиму президента Сирії Б. Асада [11, с. 14]. Більше того, після початку революційних подій у країнах регіону, представники обох держав намагались засвідчити єдину позицію щодо необхідності найскорішого припинення дестабілізації.

Так, наприклад, 6 лютого 2011 р. у сирійському м. Алеппо були проведені переговори між Б. Асадом та Р. Ердоганом, однією з центральних тем яких стали революційні події в Єгипті. Під час цієї зустрічі представники обох держав виступили із спільною заявою про те, що сподіваються на швидке відновлення безпеки та стабільності у Єгипті [12] та в усьому регіоні.

Однак вже у середині березня протести розпочалися й на території Сирії. Варто зазначити, що загалом виникнення й перебіг революційних подій проходили за тією ж схемою, що й в Єгипті й Тунісі: потужні молодіжні рухи спротиву, які вже мали досвід участі в протестах проти діючого політичного режиму, змогли швидко взяти під свій контроль центральні райони столиці країни та швидко розповсюдити революційні настрої по всій території держави [13, с. 1].

Серед основних причин початку громадських протестів проти режиму Б. Асада необхідно назвати низький рівень життя пересічного населення. На фоні високих цін на продукти, середня заробітна платня у Сирії складала 242 долари США. 13% сирійського населення мешкало на 1 дол. у день, а 30% - менш ніж на 2 дол. Рівень безробіття на 2010 р. офіційно складав 8%, проте насправді ця цифра була значно більшою. До цих показників варто додати й демографічний фактор, а саме стрімке зростання сирійського населення з 16 млн. у 2000 р. до 21 млн. на початку 2011 р. Саме на демографічний чинник, як один із найважливіших, що зумовив початок масових протестів звертають увагу й представники ЄС. Додавши до цієї цифри кількість біженців, які прибували до Сирії з територій Іраку та Палестини й вимагали істотних, як для такої країни, витрат, стає зрозумілим важке соціально-економічне становище держави. Загострював ситуацію й релігійний чинник, адже більшість представників державного керівництва належали до нечисельної мусульманської конфесії алавітів [6], що зрештою і стало однією зі складових майбутнього конфлікту. Не варто забувати й про поліцейський, антидемократичний внутрішній режим у Сирії.

Туреччина від самого початку заворушень стимулювала президента Сирії Б. Асада до проведення реформ. Тодішній міністр закордонних справ Туреччини А. Давутоглу прибув до Сирії задля того, щоб продемонструвати підтримку режиму Б. Асада та запропонувати допомогу у найшвидшому припиненні кровопролиття [7]. Проте під час істотного збільшення насильства з боку урядових сил та відсутності дієвого реформування державної політики з боку Дамаску, офіційна Анкара поступово змінила свою точку зору щодо ситуації в країні та шляхів виходу з неї. Так, наприклад, у червні 2011 р. офіційні представники турецької влади провели зустріч із лідерами сирійської опозиції, після якої були введені санкції проти режиму Б. Асада [5, с. 71], а з 6 грудня 2011 р. було призупинено торгівлю з офіційним Дамаском. Такі дії були зумовлені у тому числі й збільшенням антидемократичних виявів сирійського режиму у вигляді бомбардувань

цивільних об'єктів, арештів, катувань та страт тисяч громадських активістів, позбавлення повсталих регіонів країни постачання питної води, електроенергії, продуктів тощо [14].

Більше того, через істотне загострення подій у Сирії, ситуація також ставала більш небезпечною і для самої Туреччини. Перш за все, внаслідок великої протяжності державного кордону між двома країнами, суттєво збільшилась кількість біженців, які шукали порятунку від громадянської війни [5, с. 67]. Під час бойових дій уряд президента Б. Асада помітно збільшив підтримку курдів, які знаходились на території Сирії задля їх залучення у боротьбу із повстанцями. Така політика сусідньої держави викликала занепокоєння в Анкарі, адже потенційно ситуація могла стати більш загрозливою і для Туреччини. З боку турецького уряду неодноразово були висловлені занепокоєння кризовим станом у Сирії. Так, наприклад, тодішній міністр закордонних справ Туреччини А. Давутоглу у відповіді на питання про застосування хімічної зброї з боку сирійських урядових військ підкреслив: «Ми скористались усіма можливими дипломатичними каналами. Але, на жаль, наші дружні застороги та поради, які ми надавали, а також інтереси безпеки Туреччини залишились без уваги. Як ви знаєте, ми першими побачили снайперів, а пізніше й артилерію, що атакували цивільні поселення» [15].

Потрібно зазначити те, що активна лінія поведінки, яку обрало керівництво Туреччини значно розширила вплив країни на внутрішньополітичні процеси у Сирії [5, с. 71]. Спочатку це допомогло підвищити міжнародний авторитет країни як домінуючого представника регіону. Проте, вже на період 2014 р. можна було констатувати й те, що уряд Р. Ердогана зробив певні прорахунки щодо поглядів на режим президента Б. Асада. Перш за все, варто звернути увагу на те, що була недооцінена реальна сила президентської влади у Сирії та рівень допомоги сирійському уряду з закордону, переоцінена ступінь власних можливостей та сподівання на підтримку з боку НАТО щодо тиску на сирійську владу та її союзників.

Після початку активних бойових дій на території Сирії, з квітня 2011 р. [16, с. 11] до Туреччини почала прибувати велика кількість біженців. Для Анкари це була чудова нагода продемонструвати світу та, зокрема, ЄС свої можливості у вирішенні масштабної гуманітарної кризи у регіоні. Відвідуючи один із таборів для вимушених переселенців у м. Діярбакир, А. Давутоглу заявив про те, що: «...Туреччина пишається тим, що надає притулок 500 тис. сирійських громадян» [17].

Турецька влада спочатку оголосила цифру у 100 тис. біженців як критичний показник, після якого країна вже не зможе приймати поселенців. Проте вже на період 2014 р. за офіційними джерелами, кількість осіб, які шукали притулок на території Турецької Республіки складала 1, 645 млн [16, с. 11]. Це зумовило до великі витрати з державного бюджету Туреччини, зростання рівня безробітних серед турецького населення, погіршення загального рівня життя у країні [18, с. 29] та, як наслідок, зростання внутрішньополітичної напруженості навколо питання допомоги біженцями із сусідніх країн.

Завдяки географічним, історичним умовам, давній традиції внутрішньої міграції між країнами [19] та порівняно успішному економічному розвитку, саме Туреччина відігравала найбільшу роль у стримуванні просування потоків мігрантів до інших країн, насамперед членів ЄС.

На самому початку конфлікту Туреччина провела широку агітаційну компанію, що закликала переселенців шукати притулку саме на її території. Вже у жовтні 2011 р. стосовно біженців була запроваджена політика «відкритих дверей», а також на тимчасових мігрантів розповсюджувалися норми правового захисту [20, с. 1]. Така позиція ґрунтувалася на політичних розрахунках Анкари. В першу чергу на тому, що конфлікт у Сирії буде мати короткочасний характер у вигляді перемоги сирійських опозиційних сил, подальшої швидкої стабілізації ситуації та повернення біженців до місць їх постійного мешкання [19]. До цього слід додати й те, що завдяки такій

політиці турецька політична еліта сподівалась отримати підтримку з боку сирійської громадськості та наштовхнути її на ідею наслідування принципів та політики Турецької Республіки. Проте ці розрахунки не виправдались й до моменту залишення Р. Ердоганом у 2014 р. посади прем'єр-міністра країни криза навколо Сирії не була врегульована.

Представники турецької влади також неодноразово звертали увагу міжнародної спільноти як на антидемократичний режим сирійської влади, так і на гуманітарну кризу навколо біженців. Так, наприклад, 4 вересня 2013 р. була виголошена офіційна заява представників міністерств закордонних справ Іраку, Йорданії, Лівану й Туреччини, в якій, зокрема, містилися заклики до якнайшвидшого припинення вогню та необхідності політичного вирішення усіх суперечностей [21]. Турецька сторона також неодноразово наголошувала на тому, що саме Туреччина була однією з перших країн регіону, яка надала допомогу біженцям із Сирії та виступила проти діючого режиму президента Б. Асада.

Анкара також проводила й активну та широку міжнародну політику щодо вирішення сирійського питання. Неодноразово турецька влада закликала до проведення військової інтервенції проти режиму Б. Асада [19]. Під час зустрічі міжнародної дипломатичної групи Друзів сирійського народу, яка проходила у кулуарах Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку, А. Давутоглу заявив про необхідність притягнення до відповідальності представників сирійської влади, які безпосередньо причетні до використання хімічної зброї та інших злочинів проти народу [22]. Як один з наслідків діяльності згаданої вище групи Друзів сирійського народу, 22 жовтня 2013 р. у Лондоні з'явилося спільне комюніке учасників цього товариства. У цьому повідомленні, зокрема, зазначалося про необхідність зміни влади у Сирії та притягнення представників режиму Б. Асада до відповідальності [23]. Однак ці заклики майже повністю залишились без відповідної та дієвої реакції з боку міжнародного співтовариства. Щодо позиції ЄС варто наголосити на тому, що ця організація намагалася впливати на Дамаск шляхом поступового

розширення цільових обмежувальних заходів [14], завдаючи таким чином істотного економічного й політичного тиску на режим Б. Асада.

Таким чином, можна дійти висновку, що сирійський вектор зовнішньої політики Турецької Республіки часів урядів Р. Ердогана був вкрай важливим як для внутрішнього становища країни, так і для міжнародного статусу й авторитету держави.

За період діяльності Р. Ердогана у якості прем'єр-міністра Туреччини, країні вдалося значно розвинути відносини із сусідньою Сирією. Проте події «арабської весни» поклали край цьому процесу. Активна участь Турецької Республіки у вирішенні сирійської кризи могла б продемонструвати потенціал регіонального лідера та країни, яка підтримує демократичні зміни у регіоні Близького Сходу. На період літа 2014 р. криза навколо біженців ще не становила істотної загрози для Європи, тому активність європейських політиків у цій сфері була порівняно низькою. Проте Анкарі не вдалося самостійно вирішити сирійську кризу й таким чином продемонструвати світу свій потенціал геополітичного лідера регіону. Це стало наслідком того, що Туреччина переоцінила власні економічні, політичні, військові та гуманітарні можливості, невірно оцінила потенціал опозиційного руху у Сирії та не врахувала можливість втручання у конфлікт інших держав.

Список використаних джерел та літератури

1. Гіас І. Сирійсько-турецькі відносини в Близькосхідній міжнародній системі / І. Гіас // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції "Актуальні проблеми новітньої історії зарубіжних країн" / І. Гіас. – Київ: ЛОГОС, 2012.
2. Маврина Ю. В. Концепция Давутоглу и ее влияние на внешнюю политику Турции (2001-2011) : дис. канд. ист. наук : 07.00.03 / Маврина Юлия Валерьевна. – Саратов, 2014. – 213 с.

3. Murinson A. Turkish Foreign Policy in the Twenty-First Century // The Begin-Sadat Center for strategic Studies, Bar-Ilan University, Ramat Gan 52900, Israel, Sep. 2012 Режим доступа:
<http://www.biu.ac.il/Besa/MSPS97.pdf>
4. Свистунова И. А. Ближний Восток во внешней политике Турции в XXI в.: региональная стратегия / Ирина Александровна Свистунова. // Проблемы национальной стратегии. – 2012. – № 4. – С. 39–55.
5. Tocci N. Turkey's neighbourhood policy and EU membership: Squaring the circle of Turkish foreign policy / Nathalie Tocci. // International Journal. – Vol. 67. – № 1. – 2012. – С. 65–80.
6. Волович А. А. Турция и «арабские революции» 2011 года [Электронный ресурс] / А. А. Волович. – 2011. – Режим доступа до ресурсу:
<http://www.iimes.ru/rus/stat/2011/26-05-11a.htm>.
7. Wakim J. Geopolitical Dimensions of the Syrian Crisis [Электронный ресурс] / Jamal Wakim // Foreign Policy Journal. – 2012. – Режим доступа:
[read:http://www.foreignpolicyjournal.com/2012/08/04/geopolitical-dimensions-of-the-syrian-crisis/](http://www.foreignpolicyjournal.com/2012/08/04/geopolitical-dimensions-of-the-syrian-crisis/).
8. Ахмедов В. М. Сирия, Турция и Иран: новые подходы к межрегиональному сотрудничеству [Электронный ресурс] / В. М. Ахмедов, Л. М. Кулагина. – Режим доступа до ресурсу:
<http://www.iimes.ru/rus/stat/2005/17-01-05.htm>.
9. Крах арабской мечты [Электронный ресурс]. – 2015. – Режим доступа:
<https://lenta.ru/articles/2015/12/26/arabdream/>.
10. Kösebalaban H. Turkey and the New Middle East: Between Liberalism and Realism / Hasan Kösebalaban. // Perceptions: Journal of International Affairs. – 2011. – № 3. – С. 93–114.
11. Hinnebush R. Back to enmity : Turkey-Syria relations since the Syrian Uprising / Raymond Hinnebush. // Orient, Journal of German Orient Institute. – 2015.

12. Президент Сирии и премьер-министр Турции: "Проблемы Туниса и Египта – наши проблемы" [Электронный ресурс]. – 2011. – Режим доступа: <http://regnum.ru/news/1372182.html>.
13. Popular Protest in North Africa and the Middle East (VII): The Syrian Regime's Slow-motion Suicide [Электронный ресурс]. – 2011. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.ciaonet.org/catalog/22846>.
14. Conflict in Syria Trigger factors and the EU response [Электронный ресурс]. – 2016. – Режим доступа до ресурсу: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/573924/EPRS_BRI\(2016\)573924_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/573924/EPRS_BRI(2016)573924_EN.pdf).
15. Statement of Mr. Ahmet Davutoğlu, Minister of Foreign Affairs, in Response to a Question on the Use of Chemical Weapons in Syria, 30 August 2013 [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.mfa.gov.tr/site_media/html/statement-of-mr_-ahmet-davutoglu-minister-of-foreign-affairs-in-response-to-a-question-on-the-use-of-chemical-weapons-in-syria.pdf.
16. Effects of the syrian refugees on Turkey [Электронный ресурс]. – 2015. – Режим доступа: http://www.orsam.org.tr/en/enUploads/Article/Files/201518_rapor195ing.pdf.
17. Foreign Minister Davutoğlu “We will stand by the Syrian people until they live with honor in all around Syria” [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mfa.gov.tr/foreign-minister-davutoglu-we-will-stand-by-the-syrian-people-until-they-live-with-honor-in-all-around-syria.en.mfa>.
18. Cagaptay S. The impact of Syria`s refugees on Southern Turkey / S. Cagaptay, B. Menekse. – Washington: The Washington Institute for Near East Policy, 2014. – 33 с.
19. Jarosiewicz A. Turkey and the Syrian refugee problem [Электронный ресурс] / A. Jarosiewicz, K. Strachota. – 2015. – Режим доступа: <http://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2015-10-01/turkey-and-syrian-refugee-problem>.

20. Kirişci K. Syrian Refugees and Turkey's Challenges: Going beyond Hospitality / Kemal Kirişci. – Washington: Brookings, 2014. – 46 с.
21. Joint Statement of the Ministerial Meeting of Syria Bordering Countries organized by the United Nations High Commissioner for Refugees, 4 September 2013 [Электронный ресурс]. – 2013. – Режим доступа: http://www.mfa.gov.tr/joint-statement-of-the-ministerial-meeting-of-syria-bordering-countries-organized-by-the-united-nations-high-commissioner-for-refugees_-4-september-2013.en.mfa.
22. Foreign Minister Davutoğlu attends the meeting of Group of Friends of the Syrian People [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mfa.gov.tr/foreign-minister-davutoglu-attends-the-meeting-of-group-of-friends-of-the-syrian-people.en.mfa>.
23. Final Communique of the London Ministerial Meeting on Syria, 22 October 2013 [Электронный ресурс]. – 2013. – Режим доступа: http://www.mfa.gov.tr/final-communique-of-the-london-ministerial-meeting-on-syria_-22-october-2013.en.mfa.

SYRIAN FACTOR IN FOREIGN POLICY OF TURKEY

***Abstract.** The article discusses the Turkish-Syrian relations during the period of 2003-2014 gg. The history of relations between the two countries has a deep and complicated history, in this article considers the newest part of it.*

At the turn of the millennium there has been considerable progress and the development of bilateral relations, which have been caused by the coincidence of interests of the ruling elites associated with a desire to stabilize the situation in the Middle East region. After the beginning of civil war in Syria, a progressive deterioration in relations between the two countries began. The reason for this was the position of Ankara, which had supported demands of the Syrian opposition and opposed to the regime of President B. Assad. The events of the “Arab Spring” in the territory of the Syrian Arab Republic gave Turkey an opportunity to

demonstrate the potential of a regional leader, especially in the eyes of Western countries and the EU. Deteriorating situation in Syria, with time, became a threat to national security of the Turkish Republic, which was developed, for example, in the issue of refugees, terrorism and exacerbation of "the Kurdish problem."

Till certain moment the government policy of Recep Erdoğan against Syria was bringing some dividends, for instance, the growth of the influence and authority of Turkey, both in the region and in the international arena. However, in the long term Ankara has failed to independently resolve the Syrian crisis.

Keywords: *Recep Erdoğan, Ahmet Davutoğlu, Turkish Republic, Syria, "The Arab spring".*

СИРИЙСКИЙ ФАКТОР В ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКЕ ТУРЦИИ (2003-2014 гг.)

Аннотация. *В статье рассмотрены турецко-сирийские отношения в период 2003-2014 гг. История отношений между двумя государствами имеет глубокую и сложную историю, в этой статье рассмотрена новейшая ее часть. На рубеже тысячелетий наметился заметный прогресс и развитие двусторонних отношений, которые были вызваны совпадением интересов правящих элит, связанных с желанием стабилизировать ситуацию в регионе Ближнего Востока. После начала гражданской войны в Сирии произошло постепенное ухудшение отношений между двумя странами. Причиной этого стала позиция Анкары, которая поддержала требования сирийских оппозиционеров и выступила против режима президента Б. Асада. События «арабской весны» на территории Сирийской Арабской Республики дали Турции возможность продемонстрировать потенциал регионального лидера, в особенности в глазах стран Запада и ЕС. Обострение ситуации в Сирии, со временем, стало угрожать национальной безопасности Турецкой Республики, что проявилось, например, в вопросах о беженцах, терроризме и обострении «курдской проблемы».*

До определенного момента политика правительства Р. Эрдогана в отношении Сирии приносила некоторые дивиденды, а именно рост влияния и авторитета Турции, как в регионе, так и на международной арене в целом. Однако в длительной перспективе Анкара не сумела самостоятельно разрешить сирийский кризис.

Ключевые слова: *Реджеп Эрдоган, Ахмет Давутоглу, Турция, Сирия, «арабская весна».*